

Nr. A82/003

1 maart 1982

DE SOWJETRUSSISCHE RAAD VOOR VREDESONDERZOEK : EEN INVENTARISATIE

Sinds juni 1979 bestaat in de Sowjet-Unie de Raad voor "Vredesonderzoek", waarvan bij oprichting werd gezegd dat deze zou worden tot "het centrum van het wetenschappelijke en openbare denken in de Sowjet-Unie op het terrein van vrede en ontwapening". In april 1981 werd o.m. door deze Raad in Moskou een internationaal symposium gehouden over veiligheid en détente in Europa, waaraan ook door enige Nederlanders werd deelgenomen. In diezelfde maand hield de Raad een "jaarvergadering", waar het beleid voor de toekomst werd uiteengezet.

Het is de bedoeling dat deze Raad zich behalve met de coördinatie en stimulering van het wetenschappelijk onderzoek op vredesterrein ook zal bezighouden met propaganda voor het Sowjetrussische vredesstreven.

DE SOWJETRUSSISCHE RAAD VOOR VREDESONDERZOEK : EEN INVENTARISATIE

In juni 1979 werd in de Sowjet-Unie de "Wetenschappelijk Raad voor het Onderzoek van Problemen m.b.t. Vrede en Ontwapening" opgericht . Het initiatief daartoe was - zo meldde de Sowjetrussische pers - uitgegaan van het Sowjetcomité voor de Verdediging van de Vrede, de Sowjetacademie van Wetenschappen en het Sowjetstaatscomité voor Wetenschap en Techniek. Het was de bedoeling dat deze Wetenschappelijke Raad zou worden tot "het centrum van het wetenschappelijke en openbare denken in de Sowjet-Unie op het terrein van vrede en ontwapening".

De Raad voor "Vredesonderzoek" trok van meet af aan sterk de aandacht, doordat aan deze instelling de namen verbonden bleken van vooraanstaande Sowjetfunctionarissen als , en *).

Reeds toen rees de gedachte dat met de Wetenschappelijke Raad een nieuw beïnvloedingsinstrument was gecreëerd, dat o.m. belangstelling zou kunnen wekken bij wetenschappelijke instellingen en instituten op b.v. polemologisch terrein in het Westen.

Een in augustus 1979 door geschreven artikel in XXth Century and Peace - een blad van het Sowjetcomité voor de Verdediging van de Vrede had daarop al impliciet gedeut, want daarin werd gesteld dat "de Raad hoopt de samenwerking van Sowjetgeleerden met instituten in de landen van de socialistische gemeenschap, het Instituut voor Vredesonderzoek (van de)Weense Universiteit, en vele andere onderzoekscentra in kapitalistische landen te bevorderen".

- *)- , die belast is met de leiding van de Raad, wordt gerekend tot de "braintrust" van . Hij is presidiumlid van de Sowjetacademie van Wetenschappen, directeur van het daarmee verbonden Instituut voor Wereldeconomie en Internationale Relaties (IMEMO) en lid CC-CPSU (bij de oprichting in juni '79 nog kandidaatlid).
- is een van de adviseurs van en directeur van het zg. Amerika-Instituut. Hij is lid CC-CPSU (in juni '79 kandidaatlid) en hoofd van de sectie "Problemen betreffende Ontwapening" van de Wetenschappelijke Raad.
- is een van de plv. voorzitters van het Sowjetstaatscomité voor Wetenschap en Techniek en voorzitter van een permanente Comecon-commissie op dat terrein. Hij staat aan het hoofd van de Sectie voor "Wetenschappelijk-Technische Vooruitgang en Veiligheid" van de Wetenschappelijke Raad.

De ontplooide activiteiten

De activiteiten, die de Wetenschappelijke Raad sinds haar oprichting heeft ontplooid, zijn beslist niet opzienbarend te noemen en hebben dan ook nauwelijks de aandacht getrokken. Sinds 1979 zijn er twee "jaarbijeenkomsten" gehouden (maart 1980 en april 1981) waar over de activiteiten van de Raad is gesproken.

Publicaties

Tijdens de jaarvergadering van 1980 werd besloten tot de uitgifte van een (in het Russisch en verschillende andere talen te verschijnen) Jaarboek, dat artikelen over vrede en ontwapening van prominente Sowjetgeleerden en functionarissen bundelt.

In november van datzelfde jaar werd gestart met een serie publicaties onder de titel "Peace and Disarmament; Scientific Research", die verschijnt naast de brochure-reeks "International Peace and Disarmament". Deze laatste reeks heeft tot doel de Sowjetrussische "wetenschappelijk gefundeerde opvattingen over buitenlands politieke problemen" uit te dragen en effectief te verklaren. Beide series verschijnen in vijf talen : Duits, Engels, Frans, Russisch en Spaans.

In het eerder aangehaalde, in augustus 1979 door _____ in XXth Century and Peace gepubliceerde artikel was er al op gewezen dat de Wetenschappelijke Raad gebruik zou maken van periodieken als Mirovaya Ekonomika i Mezhdunarodnyye Otnosheniya (Wereldeconomie en Internationale Relaties) om "speciale uitgaven te publiceren, die gewijd zijn aan analyses van acute internationale problemen en de appreciatie van belangrijke internationale gebeurtenissen".

Aangenomen mag voorts worden dat onder auspiciën van de Raad voor "Vredesonderzoek" ook nog omvangrijke wetenschappelijke werken worden uitgegeven, hoewel daarvan tot op dit moment slechts een enkel geval gesignaleerd kon worden. Dit betrof het onder toezicht van de Raad verschenen werk "De vermindering van de Internationale Spanning en de Ideologische Strijd" (392 pagina's; oplage 7500 exemplaren), dat in 1981 in het Russisch op de markt werd gebracht door de wetenschappelijke uitgeverij Nauka. Onbekend is overigens of van dit werk ook vertalingen zijn gepland of uitgegeven

Internationale bijeenkomsten

De Wetenschappelijke Raad voor "Vredesonderzoek" beperkt zich overigens niet tot het uitgeven van brochures en boekwerken, maar is ook op andere

terreinen actief. Zo organiseerde zij in maart 1980 een zg. wetenschappelijke coördinatiebijeenkomst, waaraan werd deelgenomen door experts uit de "socialistische broederlanden", die zich bezighouden met de studie van problemen op het terrein van vrede en ontwapening. Tijdens deze bijeenkomst werd gesproken over gezamenlijk wetenschappelijk onderzoek. Begin april 1981 organiseerde de Raad samen met het Sowjetcomité voor Europese Veiligheid in Moskou een internationaal symposium over veiligheid en détente in Europa, waarvoor - wat Nederland betreft - wetenschappers uit de polemologische sfeer en parlementariërs waren uitgenodigd. Uitnodigingen zijn toen ook gegaan naar het NCEVS (Nederlands Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking) en het door de CPN gedomineerde samenwerkingsverband "Stop de N-bom, Stop de Kernwapenwedloop". Dit internationaal symposium - dat werd bijgewoond door gedelegeerden uit 23 landen - heeft volgens uitlatingen in de Sowjetpers "uitbreiding en stimulering van de contacten met buitenlandse onderzoekcentra" gebracht.

Ontvangst delegaties

In 1981 is de Wetenschappelijke Raad voor "Vredesonderzoek" ook enige male duidelijk betrokken geweest bij de ontvangst van buitenlandse delegaties. Zo werd, aldus TASS op 28 mei, een gezamenlijke delegatie van het Canadian Peace Congress en van de Quebec Peace Council tijdens een verblijf in Moskou "de kans gegeven om kennis te nemen van de werkwijze van de Wetenschappelijke Raad" . Voorts werd de Raad

eveneens in mei 1981 bezocht door een delegatie van het Italiaanse Comité voor Ontwapening, terwijl hij in juni optrad als gastheer bij besprekingen met het Amerikaanse National Academy of Science Committee for Security and Arms Control. Het is niet bekend of dit soort activiteiten ook na juni 1981 is voortgezet, gegevens daarover ontbreken.

Aangenomen mag echter worden dat in die gevallen waarin delegaties van bv. polemologische instituten of instellingen en misschien van vredesorganisaties een bezoek aan Moskou brengen, de Wetenschappelijke Raad voor "Vredesonderzoek" daarbij op de een of andere wijze betrokken zal zijn. Dat past tenminste in de taak van de Raad om "de samenwerking van Sowjetgeleerden met ... onderzoekcentra in kapitalistische landen te bevorderen

De planning voor de toekomst

Tijdens een op 14 april 1981 gehouden bijeenkomst van de Wetenschappelijke Raad, waarvan een verslag in juli 1981 in de Sowjetpers verscheen *), werd een overzicht gegeven van de activiteiten, welke de Raad en haar onderdelen zouden moeten ontplooiën. Aan de hand daarvan kan duidelijk worden welke rol en functie de Wetenschappelijke Raad voor "Vredesonderzoek" binnen het Sowjetbestel heeft.

De algemene conceptie

Tijdens de bijeenkomst van april werd door voorzitter een rede gehouden over "het 26e CPSU-congres en de taken van de wetenschap op het gebied van de problemen van vrede en ontwapening". Speciale aandacht schonk hij daarbij aan de samenwerking met wetenschappers uit "de socialistische landen" en aan "de ontwikkeling van de relaties met buitenlandse onderzoeksorganisaties, groepen, (individuele) wetenschappers, experts en figuren uit het openbare leven, die zich vanuit deze posities inzetten voor de internationale vrede en veiligheid en bijdragen aan het wederzijds begrip tussen de volkeren". In dit kader past ook de inzet, die - aldus de woorden van - van de Raad wordt verwacht bij de uitvoering van het door tijdens het 26e CPSU-congres geopperde idee tot oprichting van een "gezaghebbend" internationaal comité van wetenschappers, dat zich moet inzetten voor de wereldvrede en "de noodzaak moet aantonen van het voorkomen van een nucleaire catastrofe". Wat dit betreft werd door een van de plv. voorzitters van de Raad, , tevens hoofd van de sectie "Samenwerking tussen Wetenschappers op het terrein van het Vredesonderzoek" **), meegedeeld dat zijn sectie werkt aan "de voorbereiding van een aantal adviezen, die kunnen bijdragen aan de realisering" van dit -voorstel.

*) Mirovaya Ekonomika i Mezhdunarodnyye Otnosheniya, no. 7, juli 1981, pg 131 - 134

**) deelde in zijn rede verder mee dat de meerderheid van de leden van deze sectie lid is van het Sowjetrussische Pugwash Comité daarmee minstens suggererend dat o.m. via de Internationale Pugwash Conferentie getracht zal worden het gestelde doel te bereiken.

stelde voorts dat de Wetenschappelijke Raad in het algemeen een bijdrage moet leveren aan een vermindering van de internationale spanning (o.m. door een studie van de objectieve voorwaarden daarvoor), aan de ontwikkeling van de "vreedzame coëxistentie" en aan de historische wedijver van de twee systemen" (d.w.z. socialisme en kapitalisme). Met dit soort omschrijvingen en aanduidingen gaf de voorzitter van de Wetenschappelijke Raad in feite de algemene conceptie van waaruit dit orgaan te werken heeft : wetenschappelijk materiaal aandragen, dat nuttig gebruikt kan worden in "de strijd voor de vrede".

Speciale doelgroepen

Tijdens de bijeenkomst van april 1981 werden ook door andere functionarissen uitspraken gedaan over activiteiten, die de Wetenschappelijke Raad zal of zou moeten ontplooiën.

Vice-voorzitter *) , tevens voorzitter van het Sowjetcomité voor de Verdediging van de Vrede, wees op het bijzondere belang van een uitgebreide propaganda voor de tijdens het 26e CPSU-congres gedane voorstellen op het terrein van vrede en veiligheid, daarmee impliciet aanduidend dat de Wetenschappelijke Raad ook op dit terrein haar bijdrage heeft te leveren. Hij noemde het voorts een van de belangrijkste taken van de Raad om de in het Westen bestaande opvatting over de mogelijkheid van een beperkt nucleair conflict aan de kaak te stellen.

Het plv. hoofd van de Sectie "Ontwapeningsproblemen", Prof. , wees erop dat het plan bestaat om - in samenwerking met het Sowjetcomité voor de Verdediging van de Vrede - de propaganda te intensiveren voor de Sowjetvoorstellen over de beëindiging van de productie van alle soorten nucleaire wapens en over de vermindering van de bestaande voorraden daarvan. deed verder de suggestie om de contacten uit te breiden met m.n. die organisaties in de Verenigde Staten, die sympathie en begrip hebben getoond voor de Sowjetvoorstellen op het terrein van vrede en veiligheid.

Twee andere groepen, waarop de Wetenschappelijke Raad haar activiteiten sterker zou moeten richten, werden genoemd door de sectiehoofden en . Eerstgenoemde wees op de "publiek(e) opinie" in de Westerse landen, in het bijzonder de vertegenwoordigers van de jongere generatie" en zei het essentieel te vinden dezen duidelijk te

*) is op 2 januari 1982 overleden. Over een opvolger zijn nog geen gegevens bekend.

maken wat de gevolgen zouden kunnen zijn van de "agressieve politiek van het imperialisme" voor de mensheid. noemde "de internationale vakbondscentra en organisaties", toen hij het had over de voorbereiding van een document dat tot doel heeft het ongelijk aan te tonen van de in het Westen heersende mening dat een vermindering van de wapenproductie meer werkeloosheid tot gevolg heeft. noemde het "essentieel aan te tonen dat (dat) het (juist) mogelijk zou maken een vermindering van de werkeloosheid te bereiken en een verbetering van de levensstandaard voor de werkende mensen". De verspreiding van een dergelijk document in de internationale vakbeweging zou - aldus - deze werkende klasse ertoe kunnen brengen meer actief deel te nemen aan de vredesbeweging.

Daarnaast werd uiteraard ook gewezen op het belang van de contacten van de Wetenschappelijke Raad en haar leden met vertegenwoordigers van wetenschappelijke, maar ook maatschappelijke organisaties. Vice-voorzitter en hoofd van de Sectie "Ontwikkelingslanden en Problemen van Vrede en Ontwapening", noemde het "belangrijk" om dit soort contacten te gebruiken voor "het maken van propaganda voor de vredesinitiatieven van het 26e CPSU-congres". Dit omdat, zoals hij zei, deze organisaties "invloed kunnen uitoefenen bij de formulering van het buitenlandse beleid" van hun landen.

Terreinen van onderzoek

Behalve met het aanknopen van contacten met verschillende soorten doelgroepen, waaronder de wetenschappelijke waarschijnlijk de belangrijkste zij houdt de Raad voor "Vredesonderzoek" zich uiteraard ook bezig met wetenschappelijk werk of onderzoek.

Het ligt voor de hand dat het eerste criterium daarbij - dat is trouwens eerder ook al gesteld - zal zijn of de resultaten daarvan gebruikt kunnen worden in de "strijd voor de vrede". Een voorbeeld daarvan is in het voorgaande al genoemd, n.l. het verband tussen een vermindering van de wapenproductie enerzijds en een daling van de werkeloosheid (uiteraard in het Westen, want Oost-Europa kent dat verschijnsel niet) en stijging van de levensstandaard anderzijds. Een ander duidelijk voorbeeld is een (voorgenomen) onderzoek naar de wijze waarop wetenschappelijk-technische samenwerking (d.w.z. tussen Oost en West) wederzijds tot voordeel kan strekken en ten dienste kan worden gemaakt aan de hele mensheid. Daarnaast

houdt de Wetenschappelijke Raad zich bezig met studies zoals naar "de directe invloed van wetenschappelijk-technische vooruitgang op de militaire uitrusting en de gevolgen van die invloed" en naar "de invloed van wetenschappelijk-technische vooruitgang op een vergroting of, omgekeerd, een vermindering van de spanning in de wereld". Bovendien wordt er nog gestudeerd op zaken zoals "een socialistisch concept ter voorkoming van internationale conflicten", "de correlatie tussen lange-termijn en situationele factoren in de internationale ontwikkeling" en de ontwikkeling van het begrip "vreedzame coëxistentie".

De taken van de Raad

Uit de in het voorgaande gegeven, waarschijnlijk onvolledige opsomming van door de Raad ontplooid en geplande activiteiten blijkt dat dit in 1979 opgerichte orgaan een meervoudige opdracht te vervullen heeft.

Coördinatie en stimulering onderzoek

De Raad voor "Vredesonderzoek" is in ieder geval een instelling, die zich bezighoudt met het wetenschappelijk onderzoek op het terrein van vrede en ontwapening. Op dit terrein is hij ook actief als het gaat om het coördineren van het onderzoek dat binnen het Sowjetblok wordt gedaan. Het is niet duidelijk of binnen de Wetenschappelijke Raad zelf onderzoekingen en studies worden gedaan. De meeste daarvan worden in ieder geval verricht bij de verschillende instituten van de Sowjetacademie van Wetenschappen en dan is het de taak van de Raad - zo is gebleken uit uitlatingen van vice-voorzitter - deze onderzoeken te coördineren. De executief secretaris van de Raad, Prof. , onderstreepte in dit verband in april 1981 dat de organisatie ernaar moet streven een zo groot mogelijk aantal onderzoekscentra, instituten en instellingen uit de hele Sowjet-Unie te betrekken bij dit vredesonderzoek. Daarbij moet de Wetenschappelijke Raad een oog erop houden dat in deze instellingen niet gelijktijdig gewerkt wordt aan hetzelfde probleem. De Raad moet bovendien het nut en de wenselijkheid van de verschillende studies en onderzoekingen beoordelen.

De "Wetenschappelijke Raad voor het Onderzoek van Problemen met betrekking tot Vrede en Ontwapening" is derhalve een coördinerend en toezichthoudend orgaan op het terrein van de Sowjetrussische "vredesstudies", dat - gelet op de bezetting van de leidinggevende functies binnen dit orgaan met functionarissen als bv. , en niet te vergeten -

binnen het Sowjetbestel op veel prestige moet kunnen rekenen.

Propaganda-activiteiten

Naast deze taak op het terrein van wetenschap en onderzoek heeft de Raad echter ook een functie te vervullen op het terrein van de propaganda. Behalve door middel van het uitgeven van brochure-reeksen, waarin de "wetenschappelijk gefundeerde" Sowjetstandpunten met betrekking tot internationale ontwikkelingen en problemen worden uiteengezet, moet de Raad - aldus voorzitter - zorgen voor "de ontwikkeling van de relaties met buitenlandse organisaties, wetenschappers, experts en figuren uit het openbare leven en moet dit soort contacten - aldus vice-voorzitter

- gebruikt worden "voor het maken van propaganda voor de vredesinitiatieven" van de Sowjet-Unie. Dit wordt bijzonder belangrijk geacht, omdat deze organisaties en personen uit het wetenschappelijke en openbare leven "invloed kunnen uitoefenen bij de formulering van het buitenlandse beleid" van hun land. Daarmee is dus duidelijk gemaakt dat de Raad voor "Vredesonderzoek" van Sowjetzijde ook gezien wordt als een onderdeel van het propaganda-apparaat, dat door het wetenschappelijk imago dat het heeft m.n. in westerse wetenschappelijke kringen meer kan bereiken dan de traditionele Sowjetrussische propaganda- en beïnvloedingsinstellingen.

Totnu toe lijkt de Wetenschappelijke Raad wat haar beïnvloedingsactiviteiten betreft niet overmatig actief te zijn geweest. Afgezien van zaken als de verspreiding van brochures, kan eigenlijk alleen maar het in april 1981 samen met het Sowjetcomité voor Europese Veiligheid georganiseerde internationaal symposium in Moskou genoemd worden, waaraan ook enige vertegenwoordigers van het Nederlandse openbare leven hebben deelgenomen.

Wel is het sinds de oprichting van de "Wetenschappelijke Raad voor het Onderzoek van Problemen met betrekking tot Vrede en Ontwapening" in 1979 meerdere malen voorgekomen dat leidinggevende functionarissen van deze Raad - meestal wel officieel uit hoofde van hun andere functies of hoedanigheden in het Sowjetbestel - in het Westen verbleven of bijeenkomsten bezochten. Wat Nederland betreft kan in dat verband gedacht worden aan

, die behalve lid CC-CPSU en directeur van het z.g. Amerika Instituut ook een van de sectiehoofden van de Raad is. In maart 1981 bezocht hij ons land in verband met het verschijnen van een samen met de journalist uitgegeven boek over de Sowjetrussische buiten-

